

**Codul penal
și
legislație conexă
2023**

**Ediție PREMIUM
– noiembrie –**

**Codul penal
și
legislație conexă
2023**

Ediție PREMIUM

**Ediție îngrijită
de prof. univ. dr.
Dan Lupașcu**

**Universul Juridic
București
-2023-**

Titlul II

Infracțiunea

Capitolul I

Dispoziții generale

Art. 15. Trăsăturile esențiale ale infracțiunii. (1) Infracțiunea este fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o.

(2) Infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale.

- **VECHIUL CP: art. 17.**
- **JURISPRUDENȚĂ.** *V. Dec. ICCJ (SP) nr. 217/A/2014 (infra, art. 80).*

Art. 16. Vinovăția. (1) Fapta constituie infracțiune numai dacă a fost săvârșită cu forma de vinovăție cerută de legea penală.

(2) Vinovăție există când fapta este comisă cu intenție, din culpă sau cu intenție depășită.

(3) Fapta este săvârșită cu intenție când făptuitorul:

- a) prevede rezultatul faptei sale, urmărind producerea lui prin săvârșirea acelei fapte;
- b) prevede rezultatul faptei sale și, deși nu-l urmărește, acceptă posibilitatea producerii lui.

(4) Fapta este săvârșită din culpă, când făptuitorul:

a) prevede rezultatul faptei sale, dar nu-l acceptă, socotind fără temei că el nu se va produce;

b) nu prevede rezultatul faptei sale, deși trebuia și putea să îl prevadă.

(5) Există intenție depășită când fapta constând într-o acțiune sau inacțiune intenționată produce un rezultat mai grav, care se datorează culpei făptuitorului.

(6) Fapta constând într-o acțiune sau inacțiune constituie infracțiune când este săvârșită cu intenție. Fapta comisă din culpă constituie infracțiune numai când legea o prevede în mod expres.

- **VECHIUL CP: art. 19.**
- **JURISPRUDENȚĂ.** *V. Înch. ICCJ (SP) nr. 828/2017 (infra, art. 342).*

Art. 17. Săvârșirea infracțiunii comise prin omisiune. Infracțiunea comisivă care presupune producerea unui rezultat se consideră săvârșită și prin omisiune, când:

a) există o obligație legală sau contractuală de a acționa;

b) autorul omisiunii, printr-o acțiune sau inacțiune anterioară, a creat pentru valoarea socială protejată o stare de pericol care a înlesnit producerea rezultatului.

Capitolul II

Cauze justificative

Art. 18. Dispoziții generale. (1) Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, dacă există vreuna dintre cauzele justificative prevăzute de lege.

(2) Efectul cauzelor justificative se extinde și asupra participanților.

Art. 19. Legitima apărare. (1) Este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârșită în legitimă apărare.

(2) Este în legitimă apărare persoana care săvârșește fapta pentru a înlătura un atac material, direct, imediat și injust, care pune în pericol persoana sa, a altuia, drepturile acestora sau un interes general, dacă apărarea este proporțională cu gravitatea atacului.

(3) Se prezumă a fi în legitimă apărare, în condițiile alin. (2), acela care comite fapta pentru a respinge pătrunderea unei persoane într-o locuință, încăpere, dependență sau loc

împrejmuit ținând de aceasta, fără drept, prin violență, viclenie, efracție sau alte asemenea modalități nelegale ori în timpul nopții.

- **VECHIUL CP: art. 44.**
- **CEDO și CDFUE. V. art. 2 CEDO și art. 2 CDFUE (infra, la începutul Cap. I T. I P. specială).**
- **JURISPRUDENȚĂ. V. Dec. ICCJ (SP) nr. 53/2023 (infra, art. 253).**

Art. 20. Starea de necesitate. (1) Este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârșită în stare de necesitate.

(2) Este în stare de necesitate persoana care săvârșește fapta pentru a salva de la un pericol imediat și care nu putea fi înlăturat altfel viața, integritatea corporală sau sănătatea sa ori a altei persoane sau un bun important al său ori al altei persoane sau un interes general, dacă urmările faptei nu sunt vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce în cazul în care pericolul nu era înlăturat.

- **VECHIUL CP: art. 45.**

Art. 21. Exercițarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații. (1) Este justificată fapta prevăzută de legea penală constând în exercițarea unui drept recunoscut de lege sau în îndeplinirea unei obligații impuse de lege, cu respectarea condițiilor și limitelor prevăzute de aceasta.

(2) Este de asemenea justificată fapta prevăzută de legea penală constând în îndeplinirea unei obligații impuse de autoritatea competentă, în forma prevăzută de lege, dacă aceasta nu este în mod vădit ilegală.

- **HP. Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 19/2015 (M. Of. nr. 590 din 5 august 2015): „(...) fapta medicului angajat cu contract de muncă într-o unitate spitalicească din sistemul public de sănătate, care are calitatea de funcționar public, în accepțiunea disp. art. 175 alin. (1) lit. b) tz. II NCP, de a primi plăți suplimentare sau donații de la pacienți, în sensul art. 34 alin. (2) L. drepturilor pacientului nr. 46/2003 [Pacientul poate oferi angajaților sau unității unde a fost îngrijit plăți suplimentare sau donații, cu respectarea legii], nu constituie o exercițare a unui drept recunoscut de lege care să atragă incidența art. 21 alin. (1) tz. I NCP”.**

- **JURISPRUDENȚĂ. V. Dec. ICCJ (SP) nr. 53/2023 (infra, art. 253).**

Art. 22. Consimțământul persoanei vătămate. (1) Este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârșită cu consimțământul persoanei vătămate, dacă aceasta putea să dispună în mod legal de valoarea socială lezată sau pusă în pericol.

(2) Consimțământul persoanei vătămate nu produce efecte în cazul infracțiunilor contra vieții, precum și atunci când legea exclude efectul justificativ al acestuia.

Capitolul III

Cauzele de neimputabilitate

Art. 23. Dispoziții generale. (1) Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, dacă a fost comisă în condițiile vreuneia dintre cauzele de neimputabilitate.

(2) Efectul cauzelor de neimputabilitate nu se extinde asupra participanților, cu excepția cazului fortuit.

Art. 24. Constrângerea fizică. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită din cauza unei constrângeri fizice căreia făptuitorul nu i-a putut rezista.

- **VECHIUL CP: art. 46 alin. (1).**

Art. 25. Constrângerea morală. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită din cauza unei constrângeri morale, exercițată prin amenințare cu un pericol grav pentru persoana făptuitorului ori a altuia și care nu putea fi înlăturat în alt mod.

- **VECHIUL CP: art. 46 alin. (2).**

Art. 26. Excesul neimputabil. (1) Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana aflată în stare de legitimă apărare, care a depășit, din cauza tulburării sau temerii, limitele unei apărări proporționale cu gravitatea atacului.

(2) Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana aflată în stare de necesitate, care nu și-a dat seama, în momentul comiterii faptei, că pricinuieste urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat.

● **VECHIUL CP: art. 44 alin. (3).**

Art. 27. Minoritatea făptuitorului. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de un minor, care la data comiterii acesteia nu îndeplinea condițiile legale pentru a răspunde penal.

● **VECHIUL CP: art. 50.**

● **UNIFICARE PRACTICĂ JUDICIARĂ.** *V. Drept procesual penal – partea generală. 3.2., infra, art. 113 (Minuta întâlnirii președinților SP – ICCJ și CA; Buc., 27-28 feb. 2023, inm-lex.ro).*

Art. 28. Iresponsabilitatea. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu putea să-și dea seama de acțiunile sau inacțiunile sale ori nu putea să le controleze, fie din cauza unei boli psihice, fie din alte cauze.

● **VECHIUL CP: art. 48.**

Art. 29. Intoxicația. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu putea să-și dea seama de acțiunile sau inacțiunile sale, ori nu putea să le controleze, din cauza intoxicației involuntare cu alcool sau alte substanțe psihoactive.

● **VECHIUL CP: art. 49 alin. (1).**

● **LPA. Art. 241.** *Prin «substanțe psihoactive» se înțelege substanțele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătății.*

Art. 30. Eroarea. (1) Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu cunoștea existența unei stări, situații ori împrejurări de care depinde caracterul penal al faptei.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică și faptelor săvârșite din culpă pe care legea penală le pedepsește, numai dacă necunoașterea stării, situației ori împrejurării respective nu este ea însăși rezultatul culpei.

(3) Nu constituie circumstanță agravantă sau element circumstanțial agravant starea, situația ori împrejurarea pe care infractorul nu a cunoscut-o în momentul săvârșirii infracțiunii.

(4) Prevederile alin. (1)-(3) se aplică în mod corespunzător și în cazul necunoașterii unei dispoziții legale extrapenale.

(5) Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită ca urmare a necunoașterii sau cunoașterii greșite a caracterului ilicit al acesteia din cauza unei împrejurări care nu putea fi în niciun fel evitată.

● **VECHIUL CP: art. 51.**

● **JURISPRUDENȚĂ. Dec. ICCJ (SP) nr. 47/A/2018** (www.scj.ro): „(...) pentru a opera cauza de neimputabilitate prevăz. în art. 30 alin. (4) NCP, era obligatoriu ca inculpații (...) să fi avut la momentul semnării celor trei contracte de schimb o reprezentare greșită asupra realității, materializată în necunoașterea sau cunoașterea eronată a normelor juridice extrapenale care reglem. regimul juridic al pășunilor aflate în patrimoniul formelor asociative de proprietate. Înșă, în cauză, probatoriul administrat dovedește că niciunul dintre cei trei inculpați nu s-a aflat într-o eroare cu privire la existența normei de drept extrapenale când a semnat actele juridice în numele

și pe seama asociației, fiind lipsit de relevanță faptul că nu aveau pregătire juridică, în condițiile în care din conduita adoptată anterior încheierii contractelor de schimb rezultă că au avut cunoștință de interdicția de înstrăinare prevăz. în art. 28 alin. (6) și (7) L. nr. 1/2000 (...), care viza terenurile formelor asociative de proprietate. Mai mult, dacă inculpații ar fi avut cea mai mică îndoială cu privire la norma juridică extrapenală generată de lipsa sa de claritate și care ar fi putut conduce la o cunoaștere eronată a acesteia, împrejurare pe care au invocat-o în apărare, ar fi trebuit să nu semneze cele trei contracte de schimb, întrucât, implicit, erau conștienți că nu pot să-și reprezinte realitatea, în caz contrar, acționând cel puțin cu vinovăție în forma intenției indirecte, deoarece acceptau producerea unui rezultat socialmente periculos”.

Art. 31. Cazul fortuit. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală al cărei rezultat e consecința unei împrejurări care nu putea fi prevăzută.

• **VECHIUL CP: art. 47.**

• **JURISPRUDENȚĂ. Dec. ICCJ (SP) nr. 238/A/2014** (www.scj.ro): „(...) nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, al cărei rezultat este consecința unei împrejurări care nu putea fi prevăzută și exclude vinovăția persoanei și caracterul penal al faptei deoarece acțiunea sau inacțiunea care a produs rezultatul periculos a intrat în concurs cu o forță străină de cunoștința și voința persoanei, intervenția acestei forțe imprevizibile (împrejurare, eveniment) dând naștere unui rezultat pe care făptuitorul nu l-a conceput și nu l-a urmărit. Cazul fortuit prezentat la art. 31 NCP este reprezentat de acțiunea-inacțiunea unei persoane care produce un rezultat neconceput, neurmărit și nedovedit de autorul acțiunii, rezultatul datorându-se unei forțe naturale a cărei prezență nu a putut fi prevăzută. Rezultatul acțiunii nu poate fi prevăzut și nici nu va fi imputat din punct de vedere subiectiv autorului faptei, excluzându-se în acest mod caracterul penal al faptei datorită lipsei de vinovăție. Limită de comparație a imposibilității de prevedere a faptei este generată de aprecierea că, în situații identice, nici o persoană nu ar fi putut să prevadă rezultatul produs. Caracteristic cazului fortuit este faptul că acțiunea sau inacțiunea unei persoane produce un rezultat socialmente periculos, neașteptat, datorită faptului că intră în concurs cu o împrejurare fortuită neprevizibilă, care produce în fapt acel rezultat, iar această imprevizibilitate trebuie să aibă un caracter obiectiv și general, în sensul că nimeni în aceeași situație să nu poată prevedea rezultatul socialmente periculos. Acest caracter obiectiv și general al imprevizibilității diferențiază această neprevădere, în situația cazului fortuit, de imprevizibilitatea care apare în situația în care făptuitorul, deși trebuia să prevadă rezultatul, nu-l prevede datorită unor deficiențe și limite personale. În concluzie, la cazul fortuit suntem în prezența unei imprevizibilități obiective, și nu subiective, de aceea, odată constatată caracterul obiectiv al imprevizibilității, nu se mai pune problema posibilității subiective a persoanei în cauză de a prevedea acel rezultat. Cazul fortuit are caracter obiectiv și există când «acțiunea-inacțiunea unei persoane a produs un rezultat pe care acea persoană nu l-a conceput și nu l-a urmărit, producerea lui fiind datorată unei împrejurări neașteptate», adică împrejurarea nu putea fi prevăzută de orice altă persoană, nu numai de către subiectul care a săvârșit fapta”.

Capitolul IV Tentativa

Art. 32. Tentativa. (1) Tentativa constă în punerea în executare a intenției de a săvârși infracțiunea, executare care a fost însă întreruptă sau nu și-a produs efectul.

(2) Nu există tentativă atunci când imposibilitatea de consumare a infracțiunii este consecința modului cum a fost concepută executarea.

• **VECHIUL CP: art. 20.**

• **JURISPRUDENȚĂ. V. Dec. ICCJ (SP) nr. 158/A/2016** (*infra*, art. 188).

Art. 33. Pedepsirea tentativei. (1) Tentativa se pedepsește numai când legea prevede în mod expres aceasta.

(2) Tentativa se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, ale cărei limite se reduc la jumătate. Când pentru infracțiunea consumată legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață, iar instanța s-ar orienta spre aceasta, tentativa se sancționează cu pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani.

- **VECHIUL CP: art. 21.**
- **HP. V. Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 6/2014** (supra, art. 6).
- **UNIFICARE PRACTICĂ JUDICIARĂ. V. IV.3.1., infra, art. 189** (Minuta întâlnirii procurorilor șefi de secție – PICCJ, DNA, DIICOT și PCA; Buc., 3-4 apr. 2023, inm-lex.ro).

Art. 34. Desistarea și împiedicarea producerii rezultatului. (1) Nu se pedepsește autorul care, înainte de descoperirea faptei, s-a desistat ori a încunoștințat autoritățile de comiterea acesteia, astfel încât consumarea să poată fi împiedicată, sau a împiedicat el însuși consumarea infracțiunii.

(2) Dacă actele îndeplinite până în momentul desistării sau împiedicării producerii rezultatului constituie o altă infracțiune, se aplică pedeapsa pentru această infracțiune.

- **VECHIUL CP: art. 22.**

Capitolul V

Unitatea și pluralitatea de infracțiuni

● **HP. Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 3/2017** (M. Of. nr. 259 din 13 aprilie 2017): „În interpr. art. 2 L. nr. 143/2000 priv. preven. și comb. traficului și consumului ilicit de droguri, săvârșirea, în aceeași împrejurare, a unei singure acțiuni dintre cele enumerate în alin. (1) al acestui art., care are ca obiect atât droguri de risc, cât și droguri de mare risc, reprezintă o infracțiune simplă, ca formă a unității naturale de infracțiune, prevăz. de art. 2 alin. (1) și (2) același act normativ”.

Art. 35. Unitatea infracțiunii continuate și a celei complexe. (1)¹⁾ Infracțiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni.

(2) Infracțiunea este complexă când în conținutul său intră, ca element constitutiv sau ca element circumstanțial agravant, o acțiune sau o inacțiune care constituie prin ea însăși o faptă prevăzută de legea penală.

- **VECHIUL CP: art. 41.**

V. Dec. ICCJ (SU) nr. XVII/2008 (M. Of. nr. 866 din 22 decembrie 2008).

- **JURISPRUDENȚĂ. Dec. ICCJ (SP) nr. 71/RC/2016** (www.scj.ro): „În cazul în care în timpul duratei unei infracțiuni continue se adoptă mai multe legi penale, fapta se încadrează potrivit legii în vigoare la data când activitatea infracțională s-a încheiat, iar nu potrivit legii sub imperiul căreia a început și a durat o per. de timp”.

V. și:

– **Dec. ICCJ (SP) nr. 6/A/2016** (infra, la cap. „Infracțiuni de serviciu”, înaintea art. 295);

– **Înch. ICCJ (SP) nr. 33/2021** (infra, art. 297).

- **UNIFICARE PRACTICĂ JUDICIARĂ. V. 1. Infracțiunea continuată. Soluția adoptată în cazul în care priv. unele acte materiale sunt incidente disp. art. 16 NCPP** (Minuta întâlnirii președinților SP – ICCJ și CA cu procurorii șefi secție urmărire penală de la nivelul PICCJ, structurilor specializate DNA și DIICOT și al PCA; Buc., 18 mai 2018, inm-lex.ro).

Art. 36. Pedeapsa pentru infracțiunea continuată și infracțiunea complexă. (1) Infracțiunea continuată se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, al cărei maxim se poate majora cu cel mult 3 ani în cazul pedepsei închisorii, respectiv cu cel mult o treime în cazul pedepsei amenzii.

¹⁾ Alin. (1) al art. 35 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 1 L. nr. 200/2023.

(2) Infracțiunea complexă se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune.

(3) Infracțiunea complexă săvârșită cu intenție depășită, dacă s-a produs numai rezultatul mai grav al acțiunii secundare, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea complexă consumată.

- **VECHIUL CP: art. 42.**
- **HP. V.:**
 - Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 5/2014 (supra, art. 5);
 - Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 13/2016 (supra, art. 6).

Art. 37. Recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată sau complexă.

Dacă cel condamnat definitiv pentru o infracțiune continuată sau complexă este judecat ulterior și pentru alte acțiuni sau inacțiuni care intră în conținutul aceleiași infracțiuni, ținându-se seama de infracțiunea săvârșită în întregul ei, se stabilește o pedeapsă corespunzătoare, care nu poate fi mai ușoară decât cea pronunțată anterior.

- **VECHIUL CP: art. 43.**
- **RIL. Dec. ICCJ (RIL) nr. 11/2021 (M. Of. nr. 909 din 22 septembrie 2021):** „În interpr. și aplic. unitară a art. 37 NCP, în ipoteza în care constată existența unei condamnări definitive pentru o infracțiune continuată, instanța investită cu judecarea unor acțiuni sau inacțiuni care intră în conținutul constitutiv al aceleiași infracțiuni va proceda la recalcularea pedepsei ținând seama de infracțiunea săvârșită în întregul ei, va stabili o pedeapsă unică ce nu poate fi mai mică decât cea pronunțată anterior și va dispune anularea formelor de executare emise ca urmare a condamnării anterioare și emiterea unora noi în conformitate cu hotărârea pronunțată sau, după caz, va constata executată pedeapsa”.

● **UNIFICARE PRACTICĂ JUDICIARĂ. V.:**

– **7.c. Procedura judecării inculpatului pentru acte materiale noi, în lipsa unei prevederi exprese în acest sens (Minuta întâlnirii reprezentanților ICCJ cu președinții SP – CA; Brașov, 4-5 iun. 2015, inm-lex.ro).**

– **II. Drept procesual penal – Partea specială. 21. În practica judiciară s-a pus problema judecării inculpatului pentru acte noi ce intră în conținutul unei infracțiuni continuate, în lipsa unei prevederi exprese în acest sens (Minuta întâlnirii președinților SP – ICCJ și CA; CAB, 16-17 mai 2019, inm-lex.ro).**

– **I.2.2.1. Infracțiunea continuată. Aplic. art. 37 NCP. a) Natura cererii de a se constata că fapta dedusă judecății constituie un act material al infracțiunii continuate pentru care inculpatul a fost condamnat anterior, iar nu o altă infracțiune; b) Judecarea pe cale separată a unor/unui act material component al infracțiunii continuate, în condițiile în care cu priv. la celelalte acte materiale s-a pronunțat o hot. def. de condamnare a inculpatului. Posibilitatea aplic. art. 37 NCP în faza judecății; c) Necesitatea ca la fiecare dintre actele materiale să participe aceleași persoane (Minuta întâlnirii președinților SP – ICCJ și CA; online, 18 dec. 2020, inm-lex.ro).**

Art. 38. Concursul de infracțiuni. (1) Există concurs real de infracțiuni când două sau mai multe infracțiuni au fost săvârșite de aceeași persoană, prin acțiuni sau inacțiuni distincte, înainte de a fi condamnată definitiv pentru vreuna din ele. Există concurs real de infracțiuni și atunci când una dintre infracțiuni a fost comisă pentru săvârșirea sau ascunderea altei infracțiuni.

(2) Există concurs formal de infracțiuni când o acțiune sau o inacțiune săvârșită de o persoană, din cauza împrejurărilor în care a avut loc sau a urmărilor pe care le-a produs, realizează conținutul mai multor infracțiuni.

- **VECHIUL CP: art. 33.**
V. Dec. ICCJ (SU) nr. 11/2005 (M. Of. nr. 867 din 27 septembrie 2005).

- **HP. V.:**
 - *Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 20/2016 (infra, art. 213);*
 - *Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 3/2020 (infra, art. 322);*
 - *Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 22/2020 (infra, art. 43).*
- **JURISPRUDENȚĂ. V. Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 19/2014 (R) (supra, art. 5).**
- **UNIFICARE PRACTICĂ JUDICIARĂ. V.:**
 - **14.** *Regulile de drept aplicabile concursului de infracțiuni, în cazul anulării suspendării condiționate a executării pedepsei dispusă în baza art. 81 CP 1968, pentru săvârșirea unei noi infracțiuni după data de 01.02.2014, concurentă cu infracțiunea care a determinat condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, săvârșită anterior datei de 01.02.2014 (Minuta întâlnirii președinților SP-ICCJ și CA; Tg. Mureș, 29-30 sep. 2016, inm-lex.ro).*
 - **33.** *supra, art. 5 (Minuta întâlnirii președinților SP – ICCJ și CA; CA Iași, 18-19 mai 2017, inm-lex.ro).*
 - **Drept penal – partea generală. 1.1.**, *infra, art. 43 (Minuta întâlnirii președinților SP – ICCJ și CA; Buc., 27-28 feb. 2023, inm-lex.ro).*

Art. 39. Pedepsa principală în caz de concurs de infracțiuni. (1) În caz de concurs de infracțiuni, se stabilește pedeapsa pentru fiecare infracțiune în parte și se aplică pedeapsa, după cum urmează:

- a) când s-au stabilit o pedeapsă cu detențiune pe viață și una sau mai multe pedepse cu închisoare ori cu amendă, se aplică pedeapsa detențiunii pe viață;
- b) când s-au stabilit numai pedepse cu închisoare, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite;
- c) când s-au stabilit numai pedepse cu amendă, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite;
- d) când s-a stabilit o pedeapsă cu închisoare și o pedeapsă cu amendă, se aplică pedeapsa închisorii, la care se adaugă în întregime pedeapsa amenzii;
- e) când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoare și mai multe pedepse cu amendă se aplică pedeapsa închisorii conform lit. b), la care se adaugă în întregime pedeapsa amenzii conform lit. c).

(2) Atunci când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoarea, dacă prin adăugare la pedeapsa cea mai mare a sporului de o treime din totalul celorlalte pedepse cu închisoarea stabilite s-ar depăși cu 10 ani sau mai mult maximul general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puțin una dintre infracțiunile concurente pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 ani sau mai mare, se poate aplica pedeapsa detențiunii pe viață.

● **VECHIUL CP: art. 34.**

● **RIL. Dec. ICCJ (SU) nr. X/2005 (M. Of. nr. 123 din 9 februarie 2006):** „În aplicarea dispozițiilor art. 34 [art. 39 NCP], cu referire la art. 120 CP [art. 160 NCP]: 1. În caz de concurs de infracțiuni, dintre care pentru unele s-au stabilit pedepse ce intră sub incidența grațierii, dispozițiile referitoare la contopire se aplică numai cu privire la pedepsele executabile ce nu au făcut obiectul grațierii sau care au fost grațiate parțial. 2. Grațierea individuală, în cazul concursului de infracțiuni, vizează numai pedeapsa rezultantă”.

Dec. ICCJ (SU) nr. LXX/2007 (M. Of. nr. 539 din 17 iulie 2008): „Instanțele de control judiciar nu pot dispune direct în căile de atac contopirea pedepsei aplicate pentru infracțiunea care a făcut obiectul judecății cu pedepse aplicate infracțiunilor concurente, pentru care există o condamnare definitivă, în cazul în care contopirea nu a fost dispusă de către prima instanță”.

● **HP. Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 20/2020 (M. Of. nr. 733 din 13 august 2020):** „(...) în interpr. art. 39 alin. (1) lit. c) NCP, în caz de concurs de infracțiuni, în ipoteza în care suma corespunzătoare unei zile-amendă stabilită pentru infracțiunile concurente este diferită, pedeapsa rezultantă se determină astfel: se cumulează pedeapsa amenzii celei mai grele cu sporul de o treime din totalul celorlalte amenzi stabilite; se determină numărul de zile-amendă, prin cumularea numărului celui mai mare

al zilelor-amendă stabilite pentru o infracțiune cu sporul de o treime din totalul zilelor-amendă corespunzătoare celorlalte amenzi; se stabilește suma corespunzătoare unei zile-amendă, prin împărțirea cuantumului pedepsei rezultante a amenzii la numărul de zile-amendă rezultante”.

V. și:

- Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 1/2014, 3/2015 și 13/2016 (supra, art. 6);
- Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 7/2016 (supra, art. 5);
- Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 22/2020 (infra, art. 43).
- **JURISPRUDENȚĂ. D.C.C. nr. 711/2015 (R)** (M. Of. nr. 913 din 9 decembrie 2015): „18. (...) NCP reglem. un regim juridic de sancționare a celor 2 forme de concurs de infracțiuni – real și formal, priv. persoana fizică, infractor major, în cadrul căruia se pot observa o pluralitate de sisteme de sancționare, cu modificări substanțiale față de concepția CP 1969. Astfel, art. 39 alin. (1) NCP instituie sancționarea concursului de infracțiuni potrivit sistemului absorbției, când s-au stabilit pedeapsa cu detențiunea pe viață și una sau mai multe pedepse cu închisoarea sau amenda [lit. a)], sistemului cumulului juridic cu spor obligatoriu și fix, în cazul în care pentru infracțiunile concurente s-au aplicat numai pedepse cu închisoarea sau numai pedepse cu amenda [lit. b) și c)], sistemului cumulului aritmetic între pedepsele închisorii și pedeapsa amenzii, când au fost aplicate ambele tipuri de sancțiuni [lit. d)] și un sistem mixt, al cumulului juridic cu spor obligatoriu și fix, combinat cu sistemul cumulului aritmetic, atunci când s-au stabilit mai multe pedepse de specie diferită – închisoare și amendă [lit. e)]. Atunci când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoarea, dacă prin adăugare la pedeapsa cea mai mare a sporului de o treime din totalul celorlalte pedepse cu închisoarea stabilite s-ar depăși cu 10 ani sau mai mult max. general al pedesei închisorii, iar pentru cel puțin una dintre infracțiunile concurente pedeapsa prevăz. de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, se poate aplica pedeapsa detențiunii pe viață [art. 39 alin. (2) NCP]. 19. (...) anterior, sancționarea concursului de infracțiuni era reglem. în art. 34 CP 1969, pentru persoana fizică, inclusiv pentru infractorul minor, fiind consacrat, ca tratament juridic al concursului de infracțiuni, sistemul cumulului juridic cu spor facultativ și variabil, pedeapsa cea mai grea care se aplica în cazul concursului de infracțiuni sau amenda cea mai mare – în cazul în care pentru infracțiunile concurente s-au stabilit numai amenzi, putând fi sporită de instanță la max. special, al pedepsei prevăz. de lege pentru infracțiunea care a atras acea pedeapsă, cu posibilitatea aplicării și a unui spor special de până la 5 ani, în cazul în care instanța considera că pedeapsa cea mai grea, sporită până la max. ei special, nu ar fi îndestulătoare pentru asigurarea unei sancționări corespunzătoare a concursului de infracțiuni. Agravarea pedepsei avea caracter excepțional, de vreme ce, potrivit CP 1969, sistemul cumulului juridic nu se aplica necondiționat și în mod absolut în toate cazurile, instanța având posibilitatea să facă abstracție de posibilitatea adăugării unui spor și să se limiteze la aplicarea sistemului absorbției, ca tratament juridic al concursului de infracțiuni. Așadar, sporirea pedepsei celei mai grele sau a amenzii celei mai mari nu era obligatorie, ci facultativă, instanța având opțiunea să aplice sporul numai atunci când considera că acesta era necesar pentru atingerea scopului pedepsei ori, dimpotrivă, să renunțe la sporirea pedepsei, în special atunci când cealaltă infracțiune concurentă era o infracțiune care prezenta un pericol social redus. 20. (...) potrivit CP 1969, adăugarea sporului era lăsată la aprecierea instanței atât sub raportul necesității, cât și priv. cuantumul său, în limita fixată de lege, instanța având în vedere gradul de pericol social al infracțiunilor concurente, rezultat din toate datele și împrejurările obiective și subiective ale acestora, posibilitatea instanței de a spori pedeapsa cea mai grea, în 2 trepte, asigurând condițiile unei individualizări corespunzătoare a pedepsei rezultante, în cazul concursului de infracțiuni. 21. Cu titlu de principiu, (...) operațiunea de determinare concretă a pedepsei în cazul concursului de infracțiuni parcurge 2 etape, în prima etapă având loc stabilirea pedepsei pentru fiecare infracțiune concurentă în parte, ca și cum ar fi singură, folosind în acest scop criteriile generale de individualizare a pedepsei și, eventual, criteriile speciale, respectiv cauzele generale de agravare sau de atenuare a pedepsei. În cea de-a 2-a etapă se aplică pedeapsa pe care infractorul urmează să o execute pentru toate infracțiunile,

aşadar pedeapsa rezultantă sau pedeapsa de ansamblu. Atât art. 34 CP 1969, cât şi art. 39 NCP deosebesc operaţiunea de stabilire a pedepsei pentru fiecare dintre infracţiunile săvârşite de aceea a aplicării pedepsei ce urmează a fi executată şi care reprezintă sancţiunea pentru toate infracţiunile aflate în concurs. 22. În prima etapă, prin stabilirea pedepsei pentru fiecare dintre infracţiunile săvârşite, instanţa judecătorească realizează o individualizare a răspunderii penale pentru o singură infracţiune care se află în pluralitatea de infracţiuni săvârşite de infractor, făcându-se abstracţie de existenţa celorlalte infracţiuni, fiecare infracţiune păstrându-şi gradul său de pericol social, această primă etapă fiind normată în mod identic în ambele CP. 23. În cea de-a 2-a etapă – aplicarea pedepsei, potrivit CP 1969, aceeaşi instanţă apreciază priv. ansamblul activităţii infracţionale a infractorului, dând spre executare o pedeapsă pentru întreg ansamblul, pedeapsă ce reflectă pericolul social ce reiese din comiterea infracţiunilor concurente. Concursul de infracţiuni, ca formă a pluralităţii de infracţiuni, este aşadar o situaţie de fapt ce îl priveşte pe infractor şi demonstrează, de regulă, un grad de pericol social mărit pe care îl prezintă infractorul. Această a 2-a etapă în procesul de individualizare a pedepsei în cazul concursului de infracţiuni se desfăşoară, în prezent, după regulile instituite de art. 39 alin. (1) şi (2) NCP, care prevăd 2 momente ce trebuie parcurse până la aplicarea pedepsei finale rezultante, respectiv aplicarea pedepsei celei mai grele dintre cele stabilite pentru infracţiunile concurente şi adăugarea sporului fix, obligatoriu. 24. (...) art. 39 alin. (1) lit. b) NCP (...) reglem. în materia sancţionării concursului de infracţiuni săvârşite de persoana fizică, infractor major, pentru ipoteza în care s-au stabilit numai pedepse cu închisoarea, stabilind tratamentul penal al concursului de infracţiuni prin aplicarea sistemului cumulului juridic cu spor obligatoriu şi fix. Aşadar, potrivit prev. precitate, dacă pentru infracţiunile concurente s-au stabilit numai pedepse cu închisoarea, se va aplica pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de 1/3 din totalul celorlalte pedepse stabilite. În context, (...) o limitare cu priv. la cuantumul pedepsei rezultante ce urmează a fi executată se face prin art. 60 NCP, aceasta neputând fi mai mare de 30 de ani de închisoare. 25. Critica autorului excepţiei priveşte, în esenţă, faptul că soluţia legislativă ce se regăseşte în art. 39 alin. (1) lit. b) NCP încalcă libertatea individuală, dreptul la un proces echitabil, principiul proporţionalităţii restrângerii exerciţiului drepturilor şi libertăţilor individuale, restrânge dreptul magistratului de a individualiza sancţiunea aplicată unei persoane potrivit propriei conştiinţe şi reprezentării pe care acesta o are în legătură cu faptele deduse judecăţii, gravitatea şi consecinţele lor, precum şi persoana celui care le-a comis, magistratul fiind, practic, obligat să individualizeze pedeapsa în cu totul alte limite decât şi-a dorit. 26. CCR reţine că, în NCP, legiuitorul român are o orientare mai degrabă preventivă, decât represivă, de vreme ce s-a optat pentru reducerea limitelor speciale de pedeapsă pentru mai multe infracţiuni, concomitent cu îndeplinirea tratamentului penal al pluralităţii de infracţiuni. Aceasta, în contextul în care critica principală a tendinţelor legislative anterioare de majorare a limitelor max. de pedeapsă, ca principal instrument de combatere a unor infracţiuni, a fost aceea că sistemul sancţionator al vechiului CP nu mai reflecta în mod corect sistemul valorilor sociale pe care legea penală este chemată să le protejeze. (...) în expunerea de motive la proiectul L. priv. NCP se arată că «soluţia de dorit nu este deci o majorare dusă la absurd a limitelor de pedeapsă, care nu face altceva decât să nesocotească ierarhia valorilor sociale într-o societate democratică». 27. Pe de altă parte, legiuitorul a urmărit ca NCP să ofere şi instrumente mult mai eficiente pentru individualizarea şi sancţionarea pluralităţii de infracţiuni, în condiţiile în care, sub imperiul fostei reglem., pluralitatea de infracţiuni, deşi un indiciu important priv. pericolozitatea sporită a infractorului, rămânea practic nesancţionată, cauza de agravare fiind, în foarte multe situaţii, ignorată de instanţe în stabilirea pedepsei rezultante, din cauza faptului că sporul de pedeapsă prevăz. de lege avea un caracter facultativ. Aşa încât NCP răspunde unei puternice exigenţe sociale, de a reglem. mai sever tratamentul sancţionator al celui care repetă comportamentul infracţional. Potriv. expunerii de motive la proiectul L. priv. NCP, «într-un stat de drept, întinderea şi intensitatea presiunii penale trebuie să rămână în limite determinate, în primul rând, prin raportare la

importanța valorii sociale lezate pentru cei care înfrâng pentru prima oară legea penală, urmând să crească progresiv pentru cei care comit mai multe infracțiuni înainte de a fi definitiv condamnați și cu atât mai mult pentru cei aflați în stare de recidivă. De aceea, limitele de pedeapsă prevăz. în P. spec. trebuie corelate cu disp. P. gen., care vor permite o agravare proporțională a regimului sancționator prevăz. pentru pluralitatea de infracțiuni». Așadar, în cazul concursului de infracțiuni, pe lângă pedeapsa cea mai grea cu închisoarea – singura sancțiune aplicată, în mod obișnuit, de către instanțe sub legea veche, sub imperiul legii noi este obligatorie aplicarea unui spor egal cu 1/3 din totalul celorlalte pedepse. 28. (...) întrucât săvârșirea mai multor infracțiuni de către aceeași persoană demonstrează o perseverență pe calea infracțională a acesteia, sunt necesare sisteme de sancționare adecvate pentru asigurarea constrângerii și reeducării, iar reglem. acestora nu trebuie să se facă decât cu respectarea Constituției și a supremației sale. (...) 31. (...) imparțialitatea justiției, invocată în prezenta cauză de către autor, (...) este legată de organiz. și funcț. instanțelor judecătorești, pe de o parte, și de judecătorul cauzei, pe de altă parte. (...) instanța de la Strasbourg, în jurisprudența sa, face distincție între «imparțialitatea obiectivă» și «imparțialitatea subiectivă», statuând, de pildă, (...), faptul că imparțialitatea denotă în mod normal lipsa prejudecății sau părtinirii, iar existența sau absența acesteia se poate verifica în mai multe moduri. Cf. jurisprudenței constante CtEDO, existența imparțialității pentru buna aplicare a art. 6 par. 1 CEDO priv. dreptul la un proces echitabil se stabilește în baza unui demers subiectiv, în cadrul căruia se acordă atenție convingerilor personale și comportamentului unui judecător – cu alte cuvinte, dacă judecătorul a dat dovadă de prejudecăți personale sau părtinire într-o cauză, ori în temeiul unui demers obiectiv, în cadrul căruia se verifică dacă instanța în sine și, printre alte aspecte, compunerea acesteia prezintă suficiente garanții pentru excluderea oricărei îndoieli legitime în legătură cu imparțialitatea acesteia (...). În marea majoritate a cauzelor având ca obiect problema imparțialității, instanța de contencios european al drepturilor omului s-a axat pe demersul obiectiv. Cu toate acestea, nu există o delimitare ermetică între imparțialitatea subiectivă și imparțialitatea obiectivă, deoarece comportamentul unui judecător poate nu doar să genereze îndoieli justificate d.p.d.v. obiectiv priv. imparțialitatea sa, d.p.d.v. al unui observator extern (demers obiectiv), ci poate viza și cheștiunea opiniei personale (demers subiectiv) (...). În consecință, în unele cauze în care poate fi dificilă găsirea unor dovezi care să infirme prezumția de imparțialitate subiectivă a judecătorului, cerința priv. imparțialitatea obiectivă conferă o garanție suplimentară importantă (...). (...) pentru ca instanțele să poată insufla populației încrederea indispensabilă, este necesar să se țină seama de considerentele de organizare internă (...). (...) existența unor proceduri naționale pentru a garanta imparțialitatea, și anume a unor norme priv. recuzarea judecătorilor, constituie un factor relevant. Aceste norme denotă preocuparea legiuitorului național pentru a elimina orice îndoială priv. imparțialitatea judecătorului sau instanței în cauză și constituie o încercare de a asigura imparțialitatea prin eliminarea cauzelor acestor preocupări. Pe lângă asigurarea absenței unei părtiniri reale, acestea sunt menite să elimine orice aparență de parțialitate și astfel să contribuie la promovarea încrederii pe care instanțele dintr-o societate democratică trebuie să o insuflă populației (...). (...) instanța de la Strasbourg ia în considerare aceste norme, respectiv proceduri naționale, pentru a aprecia dacă instanța a fost imparțială și, în special, dacă temerile reclamantului pot fi considerate justificate obiectiv. 32. Or, CCR reține că cerința imparțialității este prevăz. și în art. 2 alin. (3) L. nr. 303/2004 [abrog.; v. art. 4 alin. (3) L. nr. 303/2022 priv. statutul judecătorilor și procurorilor (M. Of. nr. 1102 din 16 noiembrie 2022; cu modif. ult.)] (...), în art. 2 alin. (1) și art. 10 L. nr. 304/2004 [abrog.; v. art. 2 alin. (1) și art. 12 alin. (1) L. nr. 304/2022 priv. organizarea judiciară (M. Of. nr. 1104 din 16 noiembrie 2022)] (...), și în art. 9-11 Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor, aprob. prin HCSM nr. 328/2005 (...), iar, în materie procesual penală, disp. care concură la asigurarea imparțialității, respectiv incompatibilitatea judecătorului, abținerea, recuzarea, sunt reglem. în art. 64, 66 și 67 NCPP. În aceste condiții, CCR nu poate reține susținerile autorului excepției ref. lipsa de imparțialitate a judecătorului în soluționarea cauzelor penale